

İMAM HATİP ORTAOKULUNDA ÖĞRENCİSİ BULUNAN VELİLERİN OKUL TERCİH NEDENLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ¹

PARENTS' OPINIONS ABOUT THE REASONS FOR CHOOSING A SCHOOL WHOSE CHILDREN ARE AT VOCATIONAL RELIGIOUS SECONDARY SCHOOL

Hasan Güner BERKANT*, Murat TUNCER**, Halil TANIR***

*Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, hgberkant@gmail.com

** Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mtuncer@firat.edu.tr

*** Kahramanmaraş Onikişubat Zekeriya Tanrıverdi İmam Hatip Ortaokulu, haliltanir46@gmail.com.tr

ÖZET

Türkiye’de imam hatip okulları çeşitli nedenlerle uzun süredir tartışılmaktadır. Bu okullardan mezun olanlar din görevlisi olarak çalışmaktadırlar. Ailelerin bu okulları tercih ederken çocuklarının din görevlisi olarak çalışmalarını mı, yoksa din eğitimi almalarını istemelerinin mi ön plana çıktığı merak konusudur. Bu bağlamda araştırmanın amacı, imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan velilerin okul tercih nedenlerine yönelik görüşlerini incelemektir. Araştırmada velilerin okul seçimindeki nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma olgubilim desenine dayalıdır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örneklem tercih edilmiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş il merkezinde bulunan bir imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan 15 veli çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile incelenmiş, velilerin görüşlerinden kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda, okul tercihleri sırasında imam hatip ortaokuluna gitmek istemeyen öğrencilerin veliler tarafından konuşularak, okulun özellikleri ve diğer okullarla farkı anlatılarak ikna edilmeye çalışıldığı belirlenmiştir. Velilerin genel olarak imam hatip ortaokulunu tercih ederken öğrencilerin gelecekte yapacağı meslek seçimini düşünmedikleri, daha çok küçük yaşta din eğitimi almaları gerektiğinin önemine inandıkları tespit edilmiştir. Araştırmada okul seçiminde dini ve manevi gerekçelerin en büyük etken olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: imam hatip ortaokulu, okul tercihi, veli görüşü, tercih nedenleri.

ABSTRACT

The vocational religious secondary schools have been discussed because of various reasons for a long time in Turkey. The graduates of these schools work as religious officials. It is wondered that whether parents have a desire for their children to raise them as religious officials or to get them an education of religion. In this context, the main purpose of this research is to determine the parents' opinions about school choice, whose children are attending to vocational religious secondary schools. It is tried to designate their reasons about the school choice. This is a qualitative research based on phenomenological design. The data was collected by using interview method. The sample was selected by using convenience sampling technique which is one of the purposive sampling techniques. The sample consisted of 15 parents whose children were attended to a vocational religious secondary school from Kahramanmaraş city center during 2013-2014 education years. Data was collected by semi-structured interview form developed by researchers. Data was analyzed by content analysis. At the end of the analysis, the codes and themes were determined. At the end of the study it is found that, some of the students who don't want to attend to vocational religious secondary school are persuaded by

¹ Bu çalışma, 8-10 Mayıs 2015 tarihlerinde Nevşehir’de düzenlenen VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

their parents by putting the characteristics and the differences of this school forward. During the school choice, the parents don't take into consideration the occupation which their children will have in future; they consider the requirement of education of religion in early age. It is determined in the study that, the most important factors affecting the parents' school choice are religious and moral rationales.

Keywords: vocational religious secondary school, school choice, opinions of parents, reasons of choice.

1. GİRİŞ

Sürekli değişen ve gelişen dünyamızda yeniliklere ayak uydurabilmenin, çağdaşlaşmanın, kalkınmış ve mutlu bir toplum olmanın yolu eğitimden geçmektedir. Türkiye’de genç nüfus fazla olduğundan, gençlerden en üst düzeyde faydalanmak için onların iyi bir eğitim almaları sağlanmalıdır (Keskin ve Turna, 2010). Bu eğitim her kademedede aynı titizlikle devam ettirilmelidir. Ortaokul, sosyal, bilişsel ve duygusal birçok alanda temellerin atıldığı ve öğrencilerin liseye hazırlandığı çok önemli bir dönemdir. Bu döneme özgü en önemli karar, çocuğun gideceği okulun seçilmesi aşamasında verilecek karardır. Okul seçiminde önemli olan okulun özelliklerinin, çocuğun ve ailenin beklentilerine ve özelliklerine uygunluğudur. Her aile doğal olarak, çocuğunun en nitelikli ve en ideal okul imkânlarından yararlanmasını istemektedir.

Öğrencilere yapılacak eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarında yöneltme ve yerleştirme çalışmalarına ilköğretimin ilk yıllarından itibaren başlamak gerekmektedir (Güven, 2008). İlköğretim sürecinde öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve uygun programlara yönlentilmelerine ilişkin bazı usul ve esaslar uygulanmaktadır. Yöneltilme; öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak, olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli bir biçimde verilmesine işaret eder (MEB, 2003). Yöneltilme süreci okulöncesinden itibaren başlar, temel eğitimin sonuna kadar devam eder. Yöneltilme sürecinde sınıf gözlem formu altı, yedi ve sekizinci sınıflarda doldurulur. Öğrenciler ilkokulu bitirdikten sonra beşinci sınıfta ikametgâh adresine uygun bir ortaokula veya herhangi bir imam hatip ortaokuluna gidebilir. Sekizinci sınıfın sonunda sınıf gözlem raporları dikkate alınarak yönlendirme yapılır. Ancak dördüncü sınıfı bitiren bir öğrencinin yönlendirme süreci veli tercihinin bağlıdır. Bu durumda velinin tercihi ya normal ortaokul ya da imam hatip ortaokulu olmaktadır.

Eğitimin her kademesinde yapılan yeniliklerle toplumumuzun aydınlanması ve gelişmesi hedeflenmiştir. Öğrenim çağındaki genç nüfusun yoğunluğu, ekonomik ve mesleki kaygılar, velileri ve öğrencileri okul seçiminde farklı tür ve özellikteki okullara yönelten etkenlerdendir (Sertdamar, 2003). Ulaşılabilen alanyazında, okul tercihinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bazı çalışmalar incelediğinde genel görüşe göre okul tercihinde en önemli faktörler; okulun sınıf içi aktivitelere önem vermesi, sosyal etkinlikleri eğitimin parçası olarak görmesi, çocuğun gelecekte gireceği sınavların hepsinde başarı göstermesi, çocuğu birey olarak gören, ona saygı duyan ve kendine güvenmesini öğretecek öğretmenlerin olması, okulun temiz olması, sınıfların kalabalık olmamasıdır (Kahraman, 2008).

Er’in (1982), Samsun İmam Hatip Lisesi’nde öğrencisi bulunan 200 veli ile yaptığı araştırmada, velilerin çocuklarını imam hatip liselerine gönderme sebepleri arasında en etkili faktörlerin; din ve ahlak bakımından diğer okullardan daha iyi olduğu, ortaokulda başını kapatmasından dolayı güçlükler yaşadığı, lise öğrenimi yanında din eğitimi alarak topluma faydalı bireyler olması istendiği için imam hatip lisesi tercih edildiği saptanmıştır.

Maddaus (1988) New York'ta Syracuse'daki veliler ile yaptığı çalışmasında, ailelerin okul tercihinde en önemli etkenin okulun bulunduğu semt olduğundan, okulun eve yakın olmasından çok okulun bulunduğu semtin iyi bilinen bir semt olması gerekliliğini belirtirken; yine aynı çalışmada, velilerin çocuklarının ev dışındaki ahlaki değerlerini kontrol altına almaya çalışmaları dikkat çekmektedir. Araştırma sonucunda, veliler çocuklarını okullara kaydederken dört strateji belirledikleri ortaya çıkmıştır: (1) İyi bir okula sahip bir yerde yaşamak; (2) Katolik bir okul seçip çevrenin sebep olduğu kısıtlamaları telafi etmek; (3) az gelirli bir çevrede yaşamak ve çocukları etkileyen istenmedik davranışlarla savaşmak veya (4) farklı kültürler üzerine kurulmuş bir okulu tercih etmek. Velilerin çoğu ilk strateji ile ahlaki çevreyi kontrol altına almaya çalışmıştır. Dört farklı bölgedeki aileler bu stratejiye göre hareket ettiklerini belirtmişler, beşinci bölgedeki aileler ise, bu stratejiyi uygulamak istediklerini ancak gelirlerinin az olması sonucu bunu yapamadıklarını söylemişlerdir.

Bainbridge (1991), çalışmasında Amerika'da ailelerin okul tercihini araştırmış, anne-babaların çocuklarını kendi beklentileriyle örtüşen okullara vermek istediklerini ve velilerin bu isteğini karşılayan "SchoolMatch" adındaki danışman firmalardan yardım aldıklarından bahsetmiştir. Firma velilerin bir okuldan beklemedikleri en önemli şeylerin sınıf mevcudunun az, öğretmen maaşlarının yüksek olduğu, hatta performansa dayalı olan, aileyi de eğitime katan, akademik başarısı yüksek, önceki yıllarda başarılarıyla ödül almış, masrafları az olan bir okul olduğuna değinmiştir.

Taşpınar'ın (1994) yaptığı çalışmada, anne-baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin imam hatip lisesinde okumaktan memnuniyet duyduğu, eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin öğrencilerinin imam hatip lisesinde okumaktan duyduğu memnuniyetin düşük olduğu, küçük yerleşim birimlerinden gelen öğrencilerin imam ve hatiplik mesleğinin saygınlığının daha yüksek olduğuna inandıkları, araştırmaya katılan öğrencilerin %15'inin imam hatip lisesini bitirince imam olacakları, üniversite sınavına girecek öğrencilerin büyük çoğunluğunun siyasal bilgiler, hukuk fakültesi ve ilahiyat fakültesinde okumak istedikleri sonuçlarına varılmıştır.

Schneider vd. (1998) New York'ta kenar mahalle ve şehir içinde yer alan ikişer okulda ailelerin eğitimden beklentilerini belirlemek amacıyla 400 veli üzerinde araştırma yapmışlardır. Araştırmada akademik kalite, okuldaki öğrencilerin ırkları, okul değerleri, okul disiplini, okul atmosferi gibi ölçütlerin önemli olduğunu saptamışlardır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocukları için uygun okulu seçebilme yeteneğine sahip olup olmadıklarını da araştırmışlar ve düşük gelirli, eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlerin okul seçiminde çocuklarının ve okulun özelliklerini göz önünde bulundurmadan okul tercihi yaptıklarını belirtmişlerdir.

Ünlü'nün (1999), Bursa merkez ve ilçelerindeki imam hatip liselerinin öğrencileri ile yaptığı çalışmada; imam hatip lisesi öğrencilerinin en önemli sorunlarının başında, sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasağı ile öğrenci kaybının ortaya çıkması ve okulların kapanmaya yüz tutması endişesi, mezunların üniversiteye girişlerinin sınırlandırılması, öğrenim gördükleri okulların kendi iç bünyelerinde öğrencilerden, idare ve öğretmenlerden kaynaklanan problemlerin mevcut olduğu saptanmıştır.

Altunsaray (2000), Ankara ilinde imam hatip liselerinde öğrenim gören dokuzuncu sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada imam hatip lisesi tercihinde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın imam hatip lisesi mezunlarına istihdam alanı açması, siyasi partilerin din eğitimini siyasal bir araç olarak kullanmaları, imam hatip liselerinin kurumsal olarak Türkiye geneline dağılımları, erkek öğrencilerin gelecekte yapacağı meslek seçimi, eğitim düzeyi düşük olan ailelerin öğrenciler üzerindeki baskısı, öğretmenlerin daha nitelikli olduğu, nitelikli bir eğitim öğretim yapıldığı, disiplinli bir eğitim verildiği, sınıf mevcudlarının az olduğu, öğrencilerin okulda inançlarına uygun bir

yaşam ortamı bulduğu, okulda dini bilgilerin öğretildiği, imam ve hatiplik mesleğinin sosyo-kültürel düzeyi düşük ailelerin çocukları tarafından daha fazla tercih edilmesinin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmada gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin bu okulu tercih ederken komşularının etkisi altında kaldıkları, öğrencilerin imam hatip liselerinin üniversite sınavında daha başarılı olduğunu düşünmeleri, erkek öğrencilerin imam hatip lisesini tercih ederken ailesinin siyasi görüşlerinden daha fazla etkilendikleri saptanmıştır. Özellikle bu etki düzeyinin eğitim düzeyi düşük olan ailelerde daha fazla olduğu görülmüştür. İmam hatip liselerinin tercih edilmesinde arkadaş çevresinin, bir önceki okuldaki öğretmenlerin ve okulun eve yakın olmasının etkisi olmadığı görülmüştür.

McNally (2002), Connecticut'ta ailelerin çocuklarını gönderdikleri okulları nasıl tercih ettiklerini araştırmış ve en önemli etkenlerin okulun sınıf mevcudu, öğretmen kalitesi, okul güvenliği ve disiplini olduğu saptanmıştır. En az önemli etkenlerin ise okula servisin olması, okula giden diğer kişilerden okulla ilgili bilgi edinme ve okulun yeri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, genç anne-babaların okul güvenliği, okul sonrası etütler, çocuğunun okulda iyi arkadaşları olması konularına daha çok önem verdiklerini de belirlemiştir.

Räty, Jaukka ve Kasanen (2004), Finlandiya'da 486 öğrenci ile yaptıkları araştırmalarında, velilerin çocuklarının birinci sınıfta gösterdiği performanstan memnun kalıp kalmadıklarını araştırmışlardır. En önemli faktörün okul-aile işbirliği olduğunu saptamışlar ve okul-aile işbirliği gelişmiş olan okulların velilerinin çocuklarının okuduğu okullardan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

Dimaki vd. (2005) Yunanistan'da lise öğrencilerinin okul ve meslek tercihini etkileyen faktörleri araştırmak amacıyla yaptıkları araştırmada, öğrencilerin eğitimle ilgili görüşlerinin kendi ebeveynlerinin eğitim seviyesiyle örtüşmekte olduğundan, hem velilerin hem de öğrencilerin okul tercihlerini aile geliri, okulda alınan notlar, gelecekte seçilmek istenen meslek gibi faktörlerin etkilediğinden bahsetmişler ve velilerin çocukları için okul tercihinde en önemli faktörlerin aile geliri ve eğitimi olduğu sonucuna varmışlardır.

Jackson ve Bisset (2005) İngiltere'de yaptıkları çalışmalarında, bir okulun tercih edilme nedeninin okulun ünü ve sınav sonuçları olduğundan bahsetmişlerdir.

Bernal (2005), İspanya Zaragoza'da velilerin okul seçimlerini ve bu seçimlerin sonucunda ortaya çıkabilecek sosyal dışlanma ve eşitsizlik gibi durumları değerlendirmek amacıyla, 13 özel ve devlet okulunda, etnografik yöntemle, 40'ar öğrenci ile beş ay boyunca görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yapmıştır. Araştırmada, belirli nüfusların, etnik azınlıkların, ekonomik olarak dezavantajlı grupların ve göçmenlerin aynı okullarda kaynaştırılıp kaynaştırılmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, gelir düzeyi düşük ve azınlık grupların devlet okulunu tercih ettiği, orta ve üst sınıfın ise özel okulu tercih ettiği belirlenmiştir. Yine araştırma sonucunda, okul tercihinde; velilerin beklentileri, deneyimleri ve ideolojilerinin kilit rol oynadığı, orta sınıf ailelerin okul seçiminde daha çok şansa sahip olduğu, bunun sebebinin daha büyük kaynaklar ve kültürel statüden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Ailelerin gelir seviyesine göre okul seçiminde sosyal dışlanma olduğu da gözlenmiştir.

Friedman, Bobrowski ve Geraci (2006), Amerika'da farklı etnik yapıdan gelen velilerin (Afrikalı Amerikan, Asyalı, Beyaz, İspanyol kökenli) okuldan duydukları memnuniyet ve okul seçimi konusunda 27 farklı bölgede, 121 okul ve 27.605 veli ile araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda velilerin okul memnuniyeti konusunda önem verdiği konular velilerin okula ne kadar dahil edildiği, okul yönetimi ve teknoloji çeşitliliğidir. Etnik grupların okul memnuniyetinde okulun güvenliği, bütçesi, faaliyetler ve öğretmen verimliliği gibi faktörlerin

etkili olduğunu saptamışlardır. Diğer önemli faktörleri ise; idareciler, program kalitesi, bilgisayar teknolojisi, otobüsle ulaşım, velilerle iletişim, velilerin eğitime katılımı, öğrenci başarısı olarak belirtmişlerdir.

Friedman, Bobrowski ve Markow (2007), Amerika'da 27 bölgede 121 okuldan 30.279 veli ile yapılan araştırmada okul yönetimine veli tatminini artırmak için bir yol göstermesini amaçlamışlardır. New York'ta bulunan Haris Interactive şirketiyle ortaklaşa yürütülen bu çalışmalarında, veli tatmininde en önemli faktörlerin; velilerin çocuklarının gelişimi hakkında okuldan aldıkları yeterli bilgi, velilerin eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımlarının sağlanması, okulda kaynakların yeterliliği, okul yönetiminin liderliği ve okul bütçesinin verimli kullanılması olduğunu belirtmişlerdir.

Jacob ve Lefgren (2007), düşük gelirli ailelerin eğitimden belediklerinin sadece akademik başarı olduğundan, öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılımına önem vermediğinden, okul idaresinin öğretmene öğrencisini tatmin edip etmediği konusunda verdiği rapora kayıtsız kaldığından, yüksek gelirli ailelerin akademik başarının yanı sıra resim, müzik gibi sosyal faaliyetleri olan ve öğrenci tatmininin yüksek olduğu okulları tercih ettiklerinden bahsetmişlerdir.

Cengiz, Titrek ve Akgün (2007), Adapazarı'nda 21 ortaöğretim kurumundaki dokuzuncu sınıf öğrencilerinden 523 kişi ile yaptıkları araştırmada, okul tercihinde nedenlerin okulun çevrede iyi eğitim veren başarılı bir okul olarak tanınmış olması, bu okuldan mezun olmanın üniversiteye girişte sağladığı kolaylık (ek puan, sınavsız geçiş hakkı gibi) ve okulun öğretmen kadrosunun deneyimli ve tanınmış öğretmenlerden oluşması olduğu sonucuna varılmıştır.

Tam (2007) çalışmasında, Hong Kong'ta velilerin okul tercihlerinde en önemli etkenin okulun imajı olduğundan ve bu yüzden buradaki okulların ilk olarak, iyi bir imaj oluşturmak için toplumsal aktivitelere daha çok önem vermeye başlamalarının gerektiğinden bahsetmiştir.

Tamm (2008) çalışmasında, öğrencilerin çok küçük yaşlarda hangi mesleğe yatkınlıkları varsa öğretmenlerin onları o alana yönlendirdiğinden, seçtikleri okulun ileride mesleklerinin ne olacağını belirlediği için okul tercihinin çok önemli olduğundan ve yapılan araştırmalara göre öğrencilerin ortaöğretimdeki başarılarıyla velilerin gelir seviyesinin birbiriyle ilişkili olduğundan bahsetmiştir.

Guzman vd. (2008) çalışmalarında, Filipinler'de yaş, gelir, çocuk sayısı gibi faktörlerin ailelerin okul tercihinin etkisi olmadığı sonucuna varmışlardır.

Dronkers ve Robert (2008), Macaristan'da okul tercihiyle ilgili yaptıkları çalışmalarında, öğrencilerin daha ılımlı bir atmosferde sınavlarda daha yüksek başarı gösterdiklerini ve bu yüzden özel okulların devlet okullarına göre daha verimli oldukları için velilerin özel okulları tercih ettiklerini saptamışlardır.

Kosunen (2014), Filandiya'da veliler ile yaptığı araştırmada, ailelerin okul tercihinde okulun hizmet alanı ve okulun diğer bölgelerle ilişkisi en önemli etken olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, değişime ayak uyduramayan, sosyal ve etnik olarak karışık öğrencilere sahip ve öğrencilerin memnuniyetini düşük tutan kurumların aileler tarafından tercih edilmediği saptanmıştır.

Türkiye'de 1998 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıl olmasıyla beraber imam hatip ortaokulları kapatılmıştır. 2012 yılında 4+4+4 eğitim sistemine geçilmesiyle beraber yeniden açılmıştır. İmam hatip ortaokullarına yönelik çeşitli tartışmaların bulunması, ortaokullarda seçmeli olan derslerin imam hatip ortaokullarında zorunlu olması ve velilerin öğrencilerine din eğitimi aldırarak istemeleri, talebe bağlı olarak imam hatip ortaokulu sayısında da artış olması bu çalışmanın gerekçeleri arasındadır. Bu bağlamda bu çalışmanın problemi "İmam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan velilerin okul tercih nedenlerine yönelik görüşleri nelerdir?" şeklinde ifade edilebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan velilerin okul tercih nedenlerine yönelik görüşlerini incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Velilerin imam hatip ortaokulunu tercih ederken;

- Öğrencilerin isteklerini dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Gelecekte yapacakları meslek seçimini dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Okulun ulaşım kolaylığını dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Okulun güvenliğini dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Okulun donanımını dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Sınıflarda karma eğitimin olmamasını dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Okutulan meslek derslerini dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Dini ve manevi gerekçeleri dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Ülke şartlarını dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Ekonomik gerekçeleri dikkate alma durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Ailedeki diğer bireylerden ve çevreden etkilenme durumlarına yönelik görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırma olgubilim desenine dayalıdır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Görüşme, bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde kullanılan yollardan biridir (Karasar, 1999).

2.1. Örneklem

Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem seçimi seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem, çoğu zaman araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda erişilmesi kolay olan örneklemlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın örnekleme, araştırmacılardan birinin çalıştığı bir imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan velilerden seçildiğinden kolay ulaşılabilir örnekleme sahiptir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş il merkezinde bulunan beş imam hatip ortaokulu arasından araştırmacılardan birinin de çalıştığı bir imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan 15 veli çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmaya katılan velilerin 13'ü erkek, ikisi kadındır. Katılımcıların biri doktora, yedisi lisans, biri önlisans, ikisi lise, üçü ortaokul ve biri ilkököl mezunudur. Araştırmaya katılan 10 velinin altıncı sınıfta öğrencisi bulunurken, beş velinin beşinci sınıfta öğrencisi bulunmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Bu form tipinde, yapılandırılmış görüşmeler gibi ne kısıtlanmış ve katılımcıların hareket özgürlüğü en düşük düzeyde tutulmuştur, ne de yapılandırılmamış formlar gibi katılımcılara büyük bir hareket alanı sağlamıştır (Karasar, 1999). Görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama aracı oluşturulurken imam hatip ortaokulunda öğrencisi bulunan velilerin okul tercih nedenlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Açık uçlu 11 sorudan oluşan görüşme formu hazırlandıktan sonra üç veli ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Pilot çalışma sonunda kolay anlaşılmayan ve ölçme hatası içeren sorular değiştirilmiştir. Veri toplama aracı maddeleri oluşturulduktan sonra KSÜ Eğitim Fakültesi eğitim bilimleri alanında uzman kişilerden soruların kapsam ve dil geçerliğine ilişkin görüşler alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın yapılacağı ortaokulda öğrencisi bulunan ve görüşmeyi kabul eden 15 veliden randevu alınarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşmenin yapılacağı ortamın sessiz ve ses kaydına uygun bir ortam olmasına dikkat edilmiştir. Görüşmeler velilerle üçüncü kişilerin olmadığı ve görüşlerini rahatça paylaşabileceği bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin dördü velilerin evinde velilerin uygun olduğu saatte, ikisi velinin isteği üzerine öğrencinin bulunduğu okulda öğretmenler odasında ve dokuzu da velilerin iş yerinde görüşme için uygun bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 14 ila 28 dakika arasında sürmüştür. Görüşme sırasında veriler, velilerden izin alınarak ses kaydı ve notlar tutularak yapılmıştır. 11 veli ile hem notlar tutularak hem de ses kaydı yapılarak veri toplanmış, dört veli ile sadece notlar tutularak görüşmeler yapılmıştır.

Veri analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizindeki temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öncelikle ses kayıt cihazındaki veriler bilgisayar ortamına yazılı olarak aktarılmış ve transkripti çıkarılmıştır. Bu transkriptler üzerinde her soruya ilişkin elde edilen veriler kodlanmıştır. Kodlar oluşturulurken önceden hazırlanmış bir kod listesi yerine, araştırmadan elde edilen kavramlardan yararlanılarak kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlardan temalara ulaşılmıştır. Ayrıca, bulgular bölümünde yer verilmek üzere velilerin görüşleri arasında ön plana çıkanlar arasından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde veriler üzerinde yapılan içerik analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Velilerin Okul Tercihinde Öğrencilerin İsteklerini Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin yarısından fazlası (8/15) imam hatip ortaokulunu tercih ederken öğrencilerin istekli olmadıklarını belirtmişlerdir. İstekli olmayan öğrencileri bazı velilerin (7/15) öğrencilerle konuşarak ikna ettikleri belirlenmiştir. Velilerin bazıları (5/15) çocuklarının imam hatip ortaokuluna gitmek istemediklerini, öğrencilerin arkadaşları ile aynı okula gitmek istediklerini ve arkadaşlarından ayrılmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli ise görüşünü, “Öğrencimize imam hatip ortaokuluna gitmek ister misin? diye sorduk. Çok fazla istekli değildi. Sebebi de şu: Bir okulu vardı ve bu okulda arkadaşları ile devam etme imkânı vardı. Arkadaşlarından ayrılmak istemiyordu. Biz annesiyle beraber konuşunca ikna oldu ve çok fazla itiraz etmedi.” şeklinde ifade etmiştir. Yine bir veli görüşünü, “Öğrencimizin isteğini dikkate almadık. Kendisi istemedi. Ben arkadaşlarımla aynı okula gitmek istiyorum dedi.” şeklinde ifade etmiştir. Az sayıda veli (3/15) öğrencilerin imam hatip ortaokulu hakkında fazla bilgi sahibi olmadıkları için bu okula gitmek istemediklerini ifade

etmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “*Öğrencimizin ilgilerini dikkate aldık. Konuştuk ve istekli oldu. Önce istekli değildi, diğer okullardan ne farkı olacağını anlattık sonra kendisi de istekli oldu.*” şeklinde ifade etmiştir.

3.2. Velilerin Okul Tercihinde Öğrencilerin Gelecekte Yapacakları Meslek Seçimini Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin yarısından fazlası (11/15) imam hatip ortaokulunu tercih ederken öğrencilerin gelecekte yapacağı meslek seçiminin etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “*Burayı sadece ortaokul olarak düşündük. İlahiyat okuyabilir belki. Meslek seçimi lisede şekilleniyor çünkü. Bu okulu seçerken disiplin, eğitim, güvenlik, dini eğitim, hiçbir şey olmazsa küçük yaşta dinini öğrenir, kulak dolgunluğu olur. Çocuğum illa da şu olsun diye bir düşüncem yok, ne olmak istiyorsa, sevdiği işi yapsın istiyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Yine bir veli görüşünü, “*Bu okulu tercih ederken meslek seçimi etkili olmadı. Hangi meslek kendisi için uygunsa onu yapsın. Severe yapacağı meslek hangisi ise onu yapabilir. Hem hafız hem de doktor olsun, çöpçü de olabilir. Yeter ki mutlu olduğu mesleği yapsın*” şeklinde ifade etmiştir. Bu konuda bir başka veli ise görüşünü, “*Bu okulu seçerken meslek seçimini dikkate almadım. İmam olmasını hiç düşünmedim. Normal ortaokullarda olan bütün dersleri imam hatip ortaokullarında alıyorlar zaten. Öğrencinin bir kaybı yok diye düşündüm.*” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin çok azı (4/15) imam hatip ortaokulu tercihinde öğrencilerin gelecekte yapacakları meslek seçiminin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü, “*Kuran okumayı seviyor. İlerde imam olmak istiyor. Küçük yaştan itibaren hem dinini öğrensin hem de mesleğini.*” şeklinde ifade etmiştir.

3.3. Velilerin Okul Tercihinde Ulaşım Kolaylığını Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin çoğunluğu (14/15) imam hatip ortaokulu tercihinde ulaşım kolaylığını dikkate almadıklarını belirtmişlerdir. Velilerin yaklaşık yarısı (7/15) çocuklarını okula servisle gönderdiklerini, okul ile ev arasındaki mesafeye dikkat etmediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “*Okulun eve yakın yerde açılmasına memnun olduk; ama böyle yakın olmasa idi servisle de olsa gönderirdik.*” şeklinde ifade etmiştir. Yine velilerin bir kısmı (5/15) okulun bulunduğu konum itibarıyla anayollara yakın olduğu için çocuklarını okula kendilerinin bıraktığını, bu durumun kendilerine kolaylık sağladığı belirtmişlerdir. Az sayıda veli (3/15) mesafenin hiç önemli olmadığını, önemli olanın öğrencilerinin imam hatip ortaokulunda okumaları olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli, görüşünü “*Okulun nerede olduğunun önemi yok. Ancak gönderdiğimiz okul bize yakın ve yeni bir okul olduğu için özendirici bir sebepti, ama Fizan’da da olsa oraya gönderirdik.*” şeklinde ifade etmiştir.

3.4. Velilerin Okul Tercihinde Okulun Güvenliğini Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin okul tercihinde okulun güvenliğini dikkate alma durumlarına ilişkin verdikleri yanıtlara ilişkin kodlar ve frekansları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Velilerin Okul Seçiminde Okulun Güvenliğini Dikkate Almalarına İlişkin Kodlar ve Frekansları

Tema	Kodlar	f
Güvenlik	Sosyal Çevre	9
	Davranış Bozukluğunun Olmaması	9
	Ahlaki Eğitim	8
	Güvenlik Görevlisi	6

Kameralar	6
Okul Müdürü Disiplini	3
Okulun Bahçesi	3
Bölünmüş Oyun Alanları	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi velilerin çoğunluğu (9/15) okulun bulunduğu sosyal çevrenin güvenli olduğu için bu okula gönderdiklerini belirtmişlerdir. Yine velilerin çoğunluğu (9/15) imam hatip ortaokullarında davranış bozukluğu olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “Çocuğunu gönderen aileler bir kere inançlı aileler, sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Davranış bozukluğu olmaz, çünkü en önemlisi o.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin yarısından fazlası (8/15) imam hatip ortaokullarında ahlaki eğitim verildiğinden bunun güvenliği sağladığını düşünmektedirler. Bazı veliler güvenlik görevlisi olduğu için (6/15), okul içinde kameralar olduğu için (6/15), müdür okulda disiplini sağladığı için (3/15), okulun bahçesi güvenli olduğu için (3/15) ve okulda oyun alanları ayrı olduğu için (1/15) okulun güvenli olduğunu düşünmektedirler. Güvenlik konusunda bir başka veli ise görüşünü “Dışarıdaki tehlikelere tüm öğrenciler açık diğer okullarda olduğu gibi. Buradakiler de açık fakat okulun yapısı itibari ile biraz daha bu açıklığa teşne bir ortam yok okulda. Biraz daha mutedil bir ortam var okulda.” şeklinde ifade etmiştir.

3.5. Velilerin Okul Tercihinde Okulun Donanımını Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin okul tercihinde okulun donanımını dikkate alma durumlarına ilişkin verdikleri yanıtlara ilişkin kodlar ve frekansları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi velilerin çoğunluğu (11/15) okulun yeni okul olduğu için tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “Okulun donanımı araştırmadık. Okul yeni olduğu için hepsi var diye düşündük. Okulun içini gezmedik.” şeklinde ifade etmiştir. Veliler okul tercihlerinde “yüksek donanımlı sınıfların olması ve akıllı tahta olması (9/15), modern sınıflar olması (8/15), okulun yeterli sosyal alanlara sahip olması (5/15) ve dersliklerdeki öğrenci sıra ve masalarının yapısı (4/15) gibi faktörlerin de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Okulun fiziksel özellikleri ile ilgili başka bir veli düşüncesini “Okulun fiziksel özelliklerini düşündüğümde bahçenin geniş olması, ferah olması etkiledi. Biz de özel okul sektöründe olduğumuz için bu okul bizde olsa neler yapardık diye düşündüm. Okulun şartları çok güzeldi.” şeklinde paylaşmıştır. Velilerin çok azı (3/15) ise okul tercihinde “geniş okul bahçesi olması, temiz ve hijyenik bir okul olması ve okulda kaliteli eğitim verilmesini” etken olarak belirtmişlerdir.

Tablo 2. Velilerin Okul Seçiminde Okulun Donanımını Dikkate Almalarına İlişkin Kodlar ve Frekansları

Tema	Kodlar	f
Okulun donanımı/özellikleri	Yeni okul	11
	İyi donanımlı sınıflar	9
	Modern sınıflar	8
	Yeterli sosyal alanlar	5
	Öğrenci masası	4
	Geniş okul bahçesi	3
	Hijyenik okul	3
	Kaliteli eğitim	3

3.6. Velilerin Okul Tercihinde Karma Eğitimin Olmamasını Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan velilerin çoğunluğu (10/15) imam hatip okullarında karma eğitim olmadığı için bu okulu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “*Karma eğitim olmamasını istiyorduk. Karma eğitimin olmaması da hoşumuza gitti. Geçen yıl karma idi mecburiyetten vermiştik. İleriye doğru değişir diyorlardı. Böyle olması bizim için daha iyi oldu.*” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin çok azı (3/15) ortaokulda karma eğitimin olmasını ve yine bazıları da (3/15) karma eğitimin lisede olabileceğini belirtmişlerdir. Bunlardan biri görüşünü “*Ortaokulda karma eğitim olmasa da olur.*” şeklinde ifade etmiştir. Bu konuda bir veli ise görüşünü “*Ortaokulda karma eğitim olsa da olurdu. Ama lisede kesin karma eğitim olmamalı. Bana göre sebebi öğrencilerin karşı cinse olan ilgisi onların akademik başarısını düşürüyor. Derslere olan ilgisini azaltıyor.*” şeklinde ifade etmiştir.

3.7. Velilerin Okul Tercihinde Okutulan Meslek Derslerini Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin tamamına yakını (14/15) okul tercihinde en büyük etkenin meslek dersleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “*İmam hatibi tercih etmemizin sebebi meslek dersleridir. Ben de imam hatip mezunu olduğum için hangi dersleri göreceğini biliyorum.*” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin yarıdan azının (4/15) “*öğrencilerinin Kuran-ı Kerim okumak ve anlamak istediklerini ve peygamberimizin hayatını öğrenmek istediklerini, bu yüzden meslek derslerinin önemli olduğunu ve bu okulu tercih ederken bunu dikkate aldıklarını*” ifade etmişlerdir. Meslek dersleri hakkında bir veli görüşünü “*Öğretmen meslek derslerinde hem anlatıyor hem de örnek oluyor*” şeklinde ifade etmiştir. Yine velilerin bazıları (3/15) çocuklarının “*Kuran-ı Kerim ve Arapçayı çok sevdiğini*” belirtmişlerdir. Bir velinin meslek dersleri hakkındaki görüşü şöyledir: “*Kuran dersleri, siyer dersleri, diğer okullarda da vardır ama burada zorunlu. Ayrıca burada siyer ve Kuran haricinde diğer alt dersler de var: Fıkıh, tefsir, kelam, artı bu dersi veren hocaların da diğer hocalardan farklı olduğunu düşünüyorum.*”

3.8. Velilerin Okul Tercihinde Dini ve Manevi Gerekçeleri Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin çoğunluğu (13/15) çocuklarının küçük yaşta dini eğitim almasını istedikleri için bu okulu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bir veli, bu konuda görüşünü “*Büyüyünce din eğitimi verilemiyor. Küçük yaşta öğretiliyor. Benim kızım benden daha çok şey (dini konuda) biliyor. Sadece yaz tatili yeterli olmuyor.*” şeklinde ifade etmişlerdir. Velilerin yarıdan fazlası (9/15) bu okulda ahlaki eğitim verildiği için bu okulu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bazı veliler (8/15) ise “*Çocuğum peygamberimizin hayatını bilmeli ve örnek almalı, bu okulda bu öğretiliyor, bu yüzden tercih ettik.*” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Velilerin yarısı (7/15) çocuklarının Kuran’ın emir ve yasaklarını bilmesi ve öğrenmesi için bu okulu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Dini ve manevi gerekçelerle ilgili olarak bazı velilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“*İmanı kuvvetli olursa daha başarılı oluyorlar. Yanlıştan daha çabuk uzaklaşıyorlar. Ahlaki eğitim aldığını düşünüyorum. Büyük kızım imam hatibe gitmedi, küçük ona göre daha ahlaklı, bunu aldığı eğitime borçluyuz. Bir imam hatip atmosferinin de farklı olduğunu düşünüyorum.*”

“Genel itibarı ile imam hatip ortaokuluna giden öğrencilerin daha ahlaklı olduğunu düşünüyorum. Diğer okullarda da daha ahlaklı ve başarılı öğrenciler vardır ama yüzdeye vurursak imam hatiplerde daha çok olduğunu düşünüyorum.”

“Ben genel bir din kültürü bilgisine sahibim ama ayrıntılı bilgiye sahip değilim. Hepimiz müslümanız. Ben dini evde öğretemem ama okulda daha iyi öğretirler. Aslında ibadetlerimi de tam olarak yapamıyorum ama çevremdeki insanların yapması benim hoşuma gider. En azından ben dini eğitimi tam veremesem de okulda verildiğini düşünüyorum, öbür dünyadaki sorumluluğumun bir kısmını yerine getirmiş bulunuyorum. En azından bu fırsatı vermiş oluyorum şu anda.”

3.9. Velilerin Okul Tercihinde Ülke Şartlarını Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan velilerin çoğunluğu (11/15) okul tercihi mevcut ülke şartlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “Geçmişteki gibi bir imam hatip engeli olsaydı belki kararımızı etkiler miydi? Önü kapalı olsaydı fikirlerimiz değişebilirdi. Şu an için bir endişem yok. Geçmişte o süreçte kardeşlerim devam ettiler şu an pişman da değiliz. Önü kapalı olduğu durumda yani.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin çok azı (4/15) ise ülke şartlarının etkili olmadığını, imam hatip ortaokulu açık olduğu sürece çocuğunu bu okula göndereceğini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “Ülke şartları etkili olmadı. Ben büyük kızımı da imam hatip ortaokuluna göndermek istedim, ama o dönemde kapatıldığı için gönderemedim.” şeklinde ifade etmiştir.

3.10. Velilerin Okul Tercihinde Ekonomik Gerekçeleri Dikkate Alma Durumlarına İlişkin Bulgular

Velilerin çoğunluğu (12/15) ekonomik koşulları düşünerek çocuklarının bu okulu tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü “Okulu bitirince lisede başka okul tercih edebiliriz mesleki kaygıyla, dolayısıyla ekonomik gerekçelerle bu okulu tercih etmedik.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin çok azı (3/15) ise ortaokuldan sonra çocuklarını imam hatip lisesine göndermeyi düşündüklerini, imam-hatip, kuran kursu hocası, vaiz ve ilahiyatçı alımlarının fazla olduğunu, bu mesleklerden birini seçerse atanma sıkıntısı olmayacağı için ekonomik gerekçeleri düşündüklerini belirtmişlerdir. O konuda bir veli görüşünü, “Kızımın okulu bitirdikten sonra kurs hocası olması en büyük hayalim. Orada öğrencilerine din eğitimi vermesi, dinini Kuran’a uygun yaşayan insanlar yetiştirmesi beni çok mutlu eder. Ayrıca mesleğe çok çabuk başlar.” şeklinde ifade etmiştir.

3.11. Velilerin Okul Tercihinde Ailenin Diğer Bireylerinden ve Çevreden Etkilenme Durumlarına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan velilerin çoğunluğu (10/15) okul tercih ederken çevreden yönlendirme olmadığını, kendilerinin böyle bir karar aldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda öne çıkan veli görüşleri “Eşimle beraber gönderdik. Zorla göndermedim. Çevreden yönlendirme olmadı.”, “Dini değerlere bağlı bir aileyiz. Birilerinin yönlendirmesine gerek yok. Özellikle biz istedik kızım da zaten hazırda.” şeklindedir.

Görüşme yapılan velilerin yarıdan azı (5/15) okul tercih ederken aileden ve çevreden yönlendirme olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bir veli görüşünü, “Bizim ailede herkes imam hatip mezunu kızımın teyzeleri, dayıları... Benim kızımı imam hatibe göndermemi en çok dedesi istedi. Aileden yönlendirme oldu.” şeklinde ifade etmiştir. Yine bir başka veli “Çevremde kime sorduysam hepsi kızımı bu okula göndermemi, pişman

olmayacağını söyledi. Daha önce çocuğunu imam hatip gönderen bir arkadaşım, çocuğunda ahlaki olarak çok fazla değişim olduğunu benim de göndermemi istedi. Kısacası arkadaşımın ve kızından çok etkilendim.” şeklinde görüşünü paylaşmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda genel olarak okul tercih ederken imam hatip ortaokuluna gitmek istemeyen öğrencilerin veliler tarafından konuşularak, okulun özellikleri ve diğer okullarla farkı anlatılarak ikna edilmeye çalışıldığı görülmektedir. İmam hatip ortaokuluna gitmek istemeyen öğrencilerin bir kısmının ilkokul arkadaşları ile aynı okula gitmek istedikleri tespit edilmiştir. Yani velilerin kendi beklentileriyle örtüşen okulu öğrenci istemezse konuşarak ikna etme yöntemi kullandığı görülmektedir. Benzer araştırmada Bainbridge (1991), Amerika’da anne-babaların çocuklarını kendi beklentileriyle örtüşen okullara vermek istediklerinden bahsetmiştir. Bu sonuç yapılan araştırmada velilerin özellikle kendi beklentileriyle örtüştüğü için imam hatip ortaokulunu tercih etmeleri görüşünü destekler niteliktedir.

Velilerin genel olarak imam hatip ortaokulunu tercih ederken öğrencilerin gelecekte yapacağı meslek seçimini düşünmekten ziyade küçük yaşta dini eğitim almaları gerektiğinin önemine inandıkları tespit edilmiştir. Bu sonucun aksine Taşpınar’ın (1994) yaptığı araştırmada imam hatiplik mesleğinin saygınlığının daha yüksek olduğuna inandıkları için velilerin imam hatip okullarını tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Veliler öğrencinin meslek seçimi için ortaokulun çok erken bir dönem olduğunu, meslek seçiminin lisede yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Tamm (2008) yaptığı araştırmasında, öğrencilerin çok küçük yaşlarda hangi mesleğe yatkınlıkları varsa öğretmenlerin onları o alana yönlendirdiğinden, seçtikleri okulun ileride mesleklerinin ne olacağını belirlediği için okul tercihinin çok önemli olduğundan bahsetmektedir. Tamm (2008) araştırmasında meslek seçiminin çok küçük yaşlarda şekillendiğine değinmiştir. Bu araştırmada da velilerin meslek seçimi için ortaokulun çok erken olduğunu düşünmesi dikkat çekicidir. Bu bulgunun Tamm’ın (2008) araştırma sonucu ile zıtlık içerdiği görülmüştür. Veliler meslek seçiminde velinin karar vermesini doğru bulmadıklarını, öğrencinin yapacağı ve mutlu olacağı mesleği kendisinin seçmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Velilerle yapılan görüşmelerde dikkat çeken bir başka husus ise; öğrencinin hangi mesleği yaptığından ziyade kul hakkı yemeyen, adil olabilen, Kuran’ın emir ve yasaklarına uyan bir birey olmaları gerektiği görüşü yaygındır. Veliler çocuklarının haramdan uzak durabildikleri bir iş ve iş ortamı temennisinde bulunmaktadır. Ayrıca velilerin imam hatip ortaokulu tercihinde okul ile ev arasındaki yola dikkat etmedikleri tespit edilmiştir. Öncelik imam hatip tercihi olmuş, sonra eve yakın imam hatip okulu araştırılmıştır. Öğrencilerin çoğunun servisle farklı mahallelerden geldiği, mesafenin ikinci planda olduğu görülmüştür. Servis ile ulaşım sağlandığı için daha uzak bir bölgeden de olsa imam hatibin tercih edilebildiği görüşü öne çıkmaktadır. McNally’nin (2002) yaptığı araştırmada okula servis olmasının okul tercihinde çok önemli olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Benzer bir araştırmada Maddaus (1988), çalışmasında okul tercihinde en önemli etkenin okulun bulunduğu semt olduğundan, okulun eve yakın olmasından çok okulun bulunduğu semtin iyi bilinen bir semt olması gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarıyla çelişmektedir. Bu araştırmada velilerin okul tercih ederken önceliğin imam hatip ortaokulu olmasına dikkat ettikleri, ancak okulun özelliklerinin ve eve yakın olmasının ve iyi bir semt de olmasının ikinci planda tutulduğu görülmektedir.

Okul tercihinde velilerin güvenlik önlemlerine dikkat ettiği, okulda alınan güvenlik önlemlerini takip ettiği görülmektedir. İmam hatip ortaokullarının diğer okullara göre daha güvenli olduğu, ahlaki eğitim verildiği, aynı

fikirde velilerin ve öğrencilerin olduğu düşüncesi belirtilmiştir. Diğer okullara göre davranış problemlerinin az olacağı, disiplin sorununun olmayacağı düşünülmektedir. Bu sonuç Er'in (1982) yaptığı araştırmada, din ve ahlak bakımından diğer okullardan daha iyi olduğu için bu okulun seçildiği sonucunu destekler niteliktedir. Yine Maddaus (1988) New York'ta Syracuse'daki veliler ile yaptığı çalışmasında, okulun bulunduğu semtin iyi bilinen bir semt olması gerekliliğini belirtirken; yine aynı araştırmada, velilerin çocuklarının ev dışındaki ahlaki değerlerini kontrol altına almaya çalışmaları dikkat çekmektedir. Maddaus'un (1998) yaptığı araştırmada dikkat çeken bu sonuç imam hatip ortaokulunu tercih eden bütün velilerin ortak görüşüdür. Öğrencilerin ev dışında en fazla vakit geçirilen yerin okul olduğu düşünüldüğünde, velilerin imam hatip okullarını ahlaki açıdan güvenli olduğu ve bu yüzden bu okulu tercih ettiklerini düşünmeleri Maddaus'un (1998) bulduğu sonuçları destekler niteliktedir. Okulun özelliklerinin genel olarak araştırıldığı, ancak bu özelliklerden dolayı değil de imam hatip ortaokulu olduğu için bu okulun tercih edildiği belirtilmiştir. Özellikle, donanımlı, yeterli sosyal alana sahip, karma eğitimin olmaması ve teknolojik bir alt yapıya sahip modern ve ferah dersliklerin olmasının velileri memnun ettiği düşünülmektedir. Okullarda karma eğitimin olmamasının bazı veliler tarafından savunulduğu; ortaokulda karma eğitim olmasa bile lisede olabileceğini arzulayan velilerin olduğu araştırma sonucunda elde edilmiştir.

Meslek derslerinin imam hatip ortaokullarını tercihte en büyük etkenlerden biri olarak düşünüldüğü tespit edilmiştir. Normal ortaokullarla aynı derslerin görüleceği, farklı olarak imam hatip ortaokullarında meslek derslerinin olduğu, öğrencilerin liseye hazırlıkta bir eksiklik yaşamayacağı, aksine küçük yaşta bu dersler sayesinde dinini öğreneceği düşüncesi ağır basmaktadır. İmam hatip ortaokullarına öğrencilerini gönderen velileri etkileyen en büyük etkenlerden birinin de dini ve manevi gerekçeler olduğu araştırma sonunda ortaya çıkmıştır. Peygamberimizin hayatını bilmeyi ve örnek almayı, Kuran-ı Kerim'in emir ve yasaklarına uymayı, ahlaki eğitimi bu okullarda alacakları inancı vardır. Araştırma sonunda mevcut ülke şartlarının velileri etkilediği, ancak şartlar böyle olmasaydı da yine de imam hatip ortaokulu açık olduğu zaman öğrencisini bu okullara göndereceğini düşünen velilerin olduğu tespit edilmiştir.

Okul tercihinde velilerin çoğunluğunun ekonomik gerekçeleri düşünmediği gözlenmiştir. İmam hatip ortaokuluna öğrencisi gönderen velilerin altısı imam hatip ortaokulu/lisesinde öğrenim gördüğü ve bu velilerin özellikle çocuklarının da imam hatip ortaokullarında öğrenim görmeleri için ısrar ettiği gözlenmiştir. Ailede ve çevrede imam hatip ortaokulu/lisesi mezunu olan 10 velinin olduğu; bu ailelerde özellikle okul tercihinde yönlendirme ve fikir alışverişi olduğu tespit edilmiştir. Özel okula öğrencisini gönderebilecek maddi imkânları olan velilerin de imam hatip ortaokulu tercih ettiği dikkat çekmektedir. Bunun yanında çocuğunu ekonomik ve mesleki kaygı gerekçesiyle imam hatibe gönderen velilerin sosyo-ekonomik gelir düzeyinin düşük olması dikkat çekmektedir. Ayrıca sosyo-ekonomik gelir düzeyi düşük olan velilerin okul tercih ederken okulun özelliklerini, öğretmen kadrosunu, sınıfların fiziksel durumunu, okulun donanımını ve çevresini araştırmadığı da gözlenmiştir. Bu durumun, gelir seviyesi düşük ailelerin; çocuklarının ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bir okul araştırması yapmadan, biran önce mesleğe başlayabileceği, eve yakın ve masrafsız bir okul tercihinde buldukları sonucunu doğurmuştur. Dimaki vd. (2005) Yunanistan'da lise öğrencilerinin okul ve meslek tercihini etkileyen faktörleri araştırmak amacıyla yaptığı araştırmada, öğrencilerin eğitimle ilgili görüşlerinin kendi ebeveynlerinin eğitim seviyesiyle örtüşmekte olduğundan, hem velilerin hem de öğrencilerin okul tercihlerini aile geliri, okulda alınan notlar, gelecekte seçilmek istenen meslek gibi faktörlerin etkilediğinden bahsetmişler ve velilerin çocukları için okul tercihinde en önemli faktörlerin aile geliri ve eğitimi olduğu

sonucuna varmışlardır. Dimaki vd.'nin (2005) bulduğu sonuçlar bu çalışmada velilerin meslek seçimini düşünerek okul tercihi yapmama görüşlerine zıttır.

Yapılan veli görüşmelerinden velilerin okul tercihi yaparken önceliğin imam hatip ortaokulu olmasına dikkat edildiği; ulaşım kolaylığı, okulun güvenliği, ekonomik koşullar, meslek koşulları gibi hususların ikinci plana atıldığı tespit edilmiştir. Meslek derslerine önem verildiği, dini ve manevi gerekçelerin en büyük etken olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre uygulamaya ve sonraki araştırmalara dönük olarak aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

- Türkiye’de 4+4+4 eğitim sistemine geçildiğinden dolayı, dördüncü sınıftan beşinci sınıfa geçişte velileri bilinçlendirme amacıyla okullarda veli bilgilendirme masaları kurulabilir.
- Araştırma sırasında velilerin din eğitimi ile dini eğitimi karıştırdığına dair izlenimler elde edilmiştir. Bu konuda veliler bilgilendirilebilir.
- Araştırmada imam hatip ortaokuluna gitmek istemeyen öğrencilerin velilerin ikna ve yönlendirmesi ile okula kaydedildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin doğru okul tercihlerine yönelik rehberlik hizmetleri nitel ve nicel anlamda artırılabilir.
- Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu imam hatip ortaokulunda karma eğitim istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun ne derece gerekli olup olmadığı MEB yöneticileri tarafından değerlendirilebilir.
- Bu çalışmada imam hatip ortaokullarında öğrencisi bulunan velilerin okul tercih nedenlerine yönelik görüşlerine başvurulmuştur. Başka bir çalışmada öğrenci görüşlerine, imam hatip ortaokullarında çalışan yönetici ve öğretmen görüşlerine başvurulabilir.
- Benzer bir çalışma çeşitli meslek liselerinde öğrencisi bulunan velilerle ve bunların öğrencileri ile yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Altunsaray, M. (2000). *İmam hatip liselerine talebi etkileyen etmenler (Ankara ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bainbridge, W. L. (1991). School choice, what parents and corporations want. *Annual Meeting of the Midwest Suburban Superintendents*.
- Bernal, J. L. (2005). Parental choice social class and market forces, the consequences of privatization of public services in education. *Journal of Education Policy*, 20(6), 779-792.
- Cengiz, G., Titrek, O. ve Akgün, Ö., E. (2007). Öğrencilerin ortaöğretim kurumu tercihinde okullarla ilgili faktörlerin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 28-72.
- Dimaki, K., Kaminioti, O., Kostaki, A., Psarakis, S. ve Tsourti, Z. (2005). Educational and occupational preferences of high school students in Greece. *Education and Training*, 47(6), 432-446.
- Dronkers, J. ve Robert, P. (2008). School choice in the light of the effectiveness differences of various types of public and private schools in 19 OECD countries. *Journal of School Choice*, 2(3), 260-301.
- Er, İ. (1982). *Velilerin çocuklarını imam-hatip liselerine gönderiş sebepleri ve beklentileri*. Ankara Üniversitesi Din Eğitimi Kürsüsü.
- Freidman, B.A., Bobrowski, P.E. ve Geraci, J. (2006). Parents’ school satisfaction: Ethnic similarities and differences. *Journal of Educational Administration*, 44(5), 471-486.
- Freidman, B.A., Bobrowski, P.E. ve Markow, D. (2007). Predictors of parents’ satisfaction with their children’s school. *Journal of Educational Administration*, 45(3), 278-288.
- Güven, M. (2008). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Jackson, C. ve Bisset, M. (2005). Gender and school choice: factors influencing parents when choosing single-sex or co-educational independent school for their children. *Cambridge Journal of Education*, 35(2), 195-211.
- Jacob, B. A. ve Lefgren, L. (2007). What do parents value in education? An empirical investigation of parents' revealed preferences for teachers? *The Quarterly Journal of Economics* 22(4), 1603-1637.
- Kahraman, S. (2008). "Okul Seçimi Nasıl Yapılmalı?". <http://www.aksam.com.tr> adresinden 18.05.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keskin, H. D. ve Turna, G. B. (2010). Ailelerin devlet ya da özel okul tercihlerini etkileyen faktörler (Rize örneği). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 411-426.
- Kosunen, S. (2014). Reputation and parental logics of action in local school choice space in Finland. *Journal of Education Policy*, 29(4), 443-466.
- Maddaus, J. (1988). Parents' perceptions of the moral environment in choosing their children's elementary schools. *Annual Meeting of the Association for Moral Education*.
- Mcnelly, C. P. (2002). Factors influencing family choice of elementary magnet schools for their children. *Dissertation Abstracts International*, 63(5), 1719-1864.
- MEB (2003). *İlköğretimde yöneltme yönergesi*. Ankara: MEB.
- Räty, H., Jaukka, P. ve Kasanen, K. (2004). Parents' satisfaction with their child's first year of school. *Social Psychology of Education*, 7, 463-479.
- Sertdamar, L. (2003). *İmam hatip lisesi velilerinin çocuklarını bu okullara gönderme nedenleri ve öğrencilerin gelecek beklentileri*. <http://www.trakya.edu.tr> adresinden 28.04.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Schneider, M., Marschall, M., Teske, P. ve Roch, C. (1998). School choice and culture wars in the classroom: What different parents seek from education. *Social Science Quarterly*, 79(3), 489-501.
- Tam, F. W. (2007). Rethinking School and community relations in Hong Kong. *International Journal of Educational Management*, 21(4), 350-366.
- Tamm, M. (2008). Does money buy higher schooling? Evidence from secondary school track choice in Germany. *Economics of Education Review*, 27(5), 536-545.
- Taşpınar, A. S. (1994). *İmam hatip lisesi öğrencilerinin bu okullardan beklentileri ve kendilerini nasıl değerlendirdikleri*. Yüksek lisans tezi, 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Ünlü, Y. (1999). *İmam hatip lisesi öğrencilerinin beklenti ve sorunları*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SUMMARY

The necessity of vocational religious secondary schools has been discussed for a long time In Turkey. The graduates of these schools work as religious officials. Vocational religious secondary schools were closed after the duration of compulsory education had been prolonged to eight years in 1998. These schools were reopened after the 4+4+4 education system had begun in 2012. This study was conducted by reason of the increase in demand to vocational religious secondary schools, parents' requests for providing education of religion to their children, the increase of vocational religious secondary schools due to the increase in demand In this context, the main purpose of this research is to determine the parents' opinions about school choice, whose children are attending to vocational religious secondary schools. It is tried to designate their reasons about the school choice. This is a qualitative research based on phenomenological design. The data was collected by using interview method. Interview is one of the data collection techniques of qualitative studies. The sample was selected by using convenience sampling technique which is one of the purposive sampling techniques (Yıldırım ve Şimşek, 2013). The sample consisted of 15 parents whose children were attending to a vocational religious secondary school from Kahramanmaraş city center during 2013-2014 education years. 13 of them were male, two were female. Data was collected by semi-structured interview form developed by researchers. The interview form consisted of 11 open-ended questions. The opinions of experts of educational sciences were taken about content validity and language validity after the form had been developed. The duration of interviews ranged between 14 to 28 minutes. The data was recorded by using voice recorder and taking notes. Data was analyzed by content analysis. At the end of the analysis, the codes and themes were determined. At the end of the study, it is found that, some of the students who don't want to attend to vocational religious secondary school are persuaded by their parents by putting the characteristics and the differences of this school forward. Similarly Bainbridge (1991) found that American parents desire to enroll their children to the schools which meet their expectations. During the school choice, the parents don't take into consideration the occupation which their children will have in future; they consider the requirement of education of religion in early age. Taşpınar (1994) determined that the parents choose vocational religious secondary schools due to their beliefs about the prestige of religious officials. The parents think that secondary school is too early for occupation choice, so this choice should be done during the high school. The distance of the school is not a problem for the parents. On the contrary, according to Maddaus (1988), parents choose the school in terms of the quality of its district rather than its distance.

In McNally's (2002) research, parents consider some factors such as teachers' quality, school security, school discipline, class size etc. Similarly, in present study it is determined that school security is important for the parents. They think that moral education is provided in these schools and security problems are less than the other school types. Similar findings were found by Er's (1982) study showing the moral education and education of religion as the causes of school choices. It is found that most of the parents against the coeducation especially in high school. Some of the most important factors affecting the parents' school choice are religious and moral rationales. Parents believe that their children learn the Prophet Muhammad's life story, and orders or prohibitions of Koran. Economic income of parents is not an effective factor for school choice. Some parents choose vocational religious secondary schools although they have high level income. Based on the findings, the following proposals may be put forward: During the transition from forth to fifth grade, information units for parents may be set in schools. Students should be informed about accurate school choice. In this study it is realized that some parents do not know the difference between the "religious education" and "education of

religion” terms. In school meetings, parents may be informed about the difference. The necessity of parents’ rejection to coeducation may be evaluated by Ministry of National Education. In another study, the opinions of administrators and teachers may be taken about the parents’ choice for vocational religious secondary school. The opinions of parents who have students in other types of vocational high schools may be taken.